

II. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

БРАНІЦЬКА ТЕТЯНА РОМУАЛЬДІВНА,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічних наук, професійної та початкової освіти КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

ДОЦЕНКО ІРИНА ВІТАЛІЇВНА,

студентка спеціальності «053 Психологія» КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

КОНФЛІКТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ОСОБЛИВОСТІ, ПРИЧИНИ ТА РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ У ЇХ ВИРІШЕННІ

Анотація. В статті розглядаються особливості розвитку наукового розуміння проблематики конфліктів в закладах освіти та аналізуються стратегії покращення взаємодії серед працівників закладів освіти, що включає осмислення зростання значимості ефективної комунікації.

Ключові слова: комунікація, конфлікти в закладах освіти, психологія конфліктів, освіта.

Annotation. The article examines the peculiarities of the development of a scientific understanding of the problems of conflicts in educational institutions and analyzes strategies for improving interaction among employees of educational institutions, which includes understanding the growing importance of effective communication.

Keywords: communication, conflicts in educational institutions, psychology of conflicts, education.

Постановка проблеми та її актуальність. Актуальність статті обумовлена тим, що професійна діяльність працівників закладів освіти характеризується наявністю різних конфліктогенів та стресорів, які негативно впливають на процес й результат взаємодії всіх учасників освітнього середовища. Конфлікти – це частина життя та взаємодії суспільства. Навчальні заклади не є винятком, відтак ми розуміємо що, конфлікти серед працівників закладів освіти є невід’ємною частиною

взаємодії. В теперішніх умовах феномен конфлікту в освітньому середовищі відіграє важливу роль. Щодня ми спостерігаємо прогресуючі зміни які відбуваються в закладах освіти, такий стрімкий розвиток відіграє ключову роль у формуванні молодого покоління. Пропонуємо розглянути особливості конфліктів в закладах освіти та проаналізувати причини виникнення, дослідити роль ефективної комунікації у вирішенні та запобіганні конфліктам. Актуальність теми визначає та підкреслює взаємозалежність формування особистості та соціальної адаптації, оскільки для їх вирішення необхідно перебувати в стабільному психоемоційному стані. робота ставить за мету зрозуміти природу конфліктів у навчальних середовищах та запропонувати ефективні стратегії їх розв'язання.

Короткий аналіз показує, що поняття конфлікту та його психологічного аспекту досліджується та аналізується в рамках можливостей наукових шкіл та напрямків (А. Адлер, Г. Лебон, К. Левін, К. Лоренц, У. Мак-Дугалл, Н. Міллер, С. Сігель, З. Фройд, Е.Еріксон, та ін.), з погляду соціологів та конфліктології це ??? (А.Гірник, Л. Пірен,).

Мета статті – сприяти розвитку наукового розуміння проблем конфліктів в закладах освіти та пошуку шляхів для покращення взаємодії серед працівників закладів освіти та підвищення ролі ефективної комунікації.

Завдання статті.

1. Провести аналіз наукової літератури з метою визначення особливостей конфліктів в закладах освіти.
2. Здійснити аналіз для розуміння причин виникнення конфліктів в закладах освіти.
3. Запропонувати інструменти ефективної комунікації з метою ефективного вирішення конфліктів.

Методи та методики дослідження.

1. Для вирішення першого завдання використано: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових праць.
2. Для вирішення другого завдання використано систематизація, інтерпретація та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Слово «конфлікт» походить від латинського слова «conflictus», тобто зіткнення, а тому позначає процес протистояння думок, зіткнення поглядів, відкрити протидію. Науковці пропонують визначати зміст

конфлікту, як відкриту або приховану боротьбу людей за власні цілі, а отже пояснювати значення слова «конфлікт», як боротьбу конфліктуючих сторін, яка характеризується протистоянням й конфронтацією. Так, Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І., на основі ґрунтовного аналізу енциклопедичної літератури визначили зміст поняття «конфлікт» як суперечку, зіткнення протилежних сторін.

Вважаємо за необхідне звернути увагу, що серед працівників закладів освіти конфліктогени ймовірно визначають специфіку конфліктів. Дуткевич Т. В. розглядає конфліктогени, як слова або дії або бездіяльність, що можуть спровокувати або суттєво впливати на розвиток конфлікту. Конфліктогени зазвичай поділяються на три групи: прагнення до зверхності; прояви агресивності; прояви егоїзму.

Варто зауважити, що науковці виділяють досліджуючи конфлікти в закладах освіти виділяють три групи конфліктів які варті особливої уваги:

фахові (наявність свідчить про низький рівень компетентності вчителів);

сподівань / очікувань (свідчать про порушення професійної етики в колективі);

особистісної несумісності темпераментів (свідчать про психологічну несумісність працівників закладів освіти).

Ознаками характерними для конфлікту є ситуація (сутичка) що до якої учасники мають різне бачення. Наступним маркером за яким варто ідентифікувати конфлікт це його ескалація, яка проходить три фази протікання конфлікту: гострий початок (порушення норм і цінностей); відповідна реакція суперника (форми та змісту); зміна норм і цінностей (покращення, погіршення).

Варто зауважити, що поведінка працівників закладів освіти в конфліктних ситуаціях залежить від його особистісних якостей та поведінки. Зустрічаючись з конфліктною ситуацією, працівник закладу освіти володіє усіма необхідними навичками, що б направити свій ресурс на те, щоб краще зрозуміти свого співрозмовника, або на регуляцію власного психологічного стану, щоб запобігти конфлікту або його погасити. Для цього необхідно обрати певну стратегію поведінки, враховуючи при цьому свій власний стиль поведінки, стиль поведінки учасників конфлікту, а також природу конфлікту.

В основі підготовки педагогів до роботи з конфліктами лежить формування конфліктологічної грамотності та конфліктологічної

компетентності. Конфліктологічна грамотність виявляється в життєвому досвіді, дозволяючи ефективно розв'язувати проблеми без особливого осмислення механізмів конфліктів.

Конфліктологічна компетентність, у свій час, є системою наукових знань та умінь керувати конфліктами. Вона розвивається в процесі цілеспрямованої підготовки з урахуванням конкретних ситуацій навчальної та професійної взаємодії. Конфліктологічна компетентність дозволяє здатність ефективно взаємодіяти з іншими, досягати консенсусу та вирішувати конфліктні ситуації на засадах гуманності, толерантності та співпраці.

Розвиток конфліктологічної компетентності педагогів передбачає включення заходів профілактики та вирішення конфліктів у взаємодії з керівництвом та колегами. До цих заходів входять тренінги, спрямовані на формування нових навичок конструктивної поведінки. Участь у тренінгах є етапом у розвитку конфліктологічної компетентності в системі неперервної освіти педагогів.

Ще одним із ефективних методів врегулювання конфліктів в закладах освіти є медіація. Медіація – це особливий вид структурованих перемовин, в яких третя, нейтральна особа (медіатор), яка має певні навички, управляє процесом переговорів таким чином, щоб сторони могли самостійно знайти взаємовигідне рішення ситуації. Медіація, як метод розв'язання конфліктів, будується на наступних принципах: – добровільність всіх учасників (в тому числі і медіатора); – рівність сторін у процесі медіації (рівність інтересів і процедурних питань); – конфіденційність (перш за все, відноситься до медіатора, медіатор не має права розголошувати інформацію з медіації, конфіденційність учасників – це предмет їх домовленості); – нейтральність відносин медіатора до сторін

Висновки. Таким чином на основі проведеного теоретичного аналізу можна зробити висновок, що конфлікти можуть ефективно вирішуватись використовуючи навички, ефективної комунікації, технології соціально-психологічного тренінгу, медіації а також можуть вважатися одними з найбільш ефективних способів навчання оптимальним взаєминам співробітників і злагодженості їх взаємодії в трудовому колективі, що має велике значення у навчанні конфліктологічної компетентності, а також для надійності професійної діяльності під час виконання поставлених завдань. Показником сформованості конфліктологічної компетентності є ступінь

усвідомленості використання необхідних моделей взаємодії в умовах конфлікту, вибір конструктивних стратегій поведінки в конфлікті і конструктивних способів розв'язання конфліктів на основі діалогу та співпраці. Надалі можлива розробка програм та навчальних матеріалів для підвищення конфліктологічної компетентності учасників освітнього середовища та створення сприятливих умов для психологічного комфорту всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Браніцька Т.Р. Модель формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців соціономічних професій / Т.Р.Браніцька // Педагогічні науки.– 2016. - №137. – С. 90-94.
2. Ложкін Г.В. Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика / Ложкін Г.В. Пов'якель Н.І. // Харків: ТОВ «Видавничий дім «Професіонал». – 2006. – С. 153-206.
3. Конфліктологія / (В. Волинець, С. Волощук, М. Гетьманчук та ін.) : за ред. М. П. Гетьманчука.- Львів: НУ «Львівська політехніка, 2007. – 326 с.
4. Пірен М. І. Основи конфліктології: навч. посіб. К., 2017. 278 с.
5. Боришевський М.Й., Кушнірюк В.М. Гуманізація оцінних ставлень як умова попередження конфліктів у педагогічному процесі //Конфлікти у педагогічних системах. - Вінниця: Вид-во ВДГУ, 199праць. - Рівно: “Тетіс”, 2000. - С.94-98.
6. Гірник А. М. Основи конфліктології : навч. посіб. / А. М. Гірник. К. : Києво-Могилянська академія, 2010. – 222 с.
7. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 456 с.
8. Гарькавець С.О., Волченко Л.П. Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення.-Харків «Друкарня Мадрид» 2020. – 93с.

ГІРНИК АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ,
кандидат філософських наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
професор, завідувач кафедри психології та педагогіки
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

СМІХОРОбІКА ЯК ОДНА З ПРАКТИК РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ

Анотація. В статті розглядається сміхоробіка як новий напрям психотерапії і самопсихотерапії. Сміхоробіка репрезентується як ефективна психологічна практика розвитку стресостійкості.

Ключові слова: сміхоробіка, психотерапія, самопсихотерапія, розвиток стресостійкості, психологія

Annotation. The article examines laughter as a new direction of psychotherapy and self-psychotherapy. Laughter is represented as an effective psychological practice for the development of stress resistance.

Key words: laughter therapy, psychotherapy, self-psychotherapy, development of stress resistance, psychology

Сміхоробіка (від укр. *смiх* і грец. βίος — *життя*) - вид гімнастики, спрямований на покращення розумової діяльності і емоційного стану. Базується на гіпотезі про те, що когнітивні здібності і стресостійкість можна покращувати, тренуючи мозок, аналогічно тому як фізичний стан тіла покращується вправами.

Численні дослідження показали, що мозок протягом усього життя залишається «пластичним», тобто зберігає можливість адаптуватися, розвиватися, модифікувати узори міжнейронних зв'язків (12). Вважається, що когнітивне навчання може принести особливу користь людям похилого віку, оскільки з віком відбувається загальне зниження інтелектуальних здібностей, через те, що зменшується швидкість обробки інформації, погіршуються оперативна пам'ять, довготривала пам'ять і навички міркування. Дослідження, під час якого літніх людей навчали жонглювати, показало збільшення об'єму сірої речовини в результаті тренувань (7). Низка інших досліджень дозволяє впевнено стверджувати, що структурна та функціональна реорганізація мозку може відбуватися і після періоду дорослішання(8).